

Duurzaamheid

Beste lezers,

2013 staat opnieuw garant voor een goed gevuld jaarprogramma voor het Vlaams Ruraal Netwerk, vol interessante studiedagen, excursies, nieuwsbrieven, etc.

Bij het verschijnen van deze eerste nieuwsbrief zit er zelfs al een eerste studiedag op, namelijk de studievoormiddag die plaats vond tijdens de land- en tuinbouwbeurs Agriflanders te Gent in januari. Tijdens deze voormiddag hebben we het gehad over de relatie stad – platteland. Indien u dit moment gemist hebt dan kunt u steeds een kijkje nemen op onze website voor het verslag.

Nieuw dit jaar is dat we een reeks themadagen organiseren rond een centraal onderwerp. We starten met het thema gras, onder de welluidende naam "grasduinen in het gras". Tijdens de eerste studiedag worden de gebruiksdoelstellingen van gras voor landbouw enerzijds en de gebruiksdoelstellingen van gras voor natuur anderzijds onder de loep genomen. Kort voor de zomer volgt de tweede themadag over (collectief) beheer van gras voor milieu- en natuurodoeleinden, gekoppeld aan een veldbezoek. In het najaar bekijken we tijdens de derde themadag de optimalisatie van grasbeheer met respect voor natuur en milieu. Afhankelijk van de interesse wordt in december 2013 een afsluitende themadag georganiseerd, waarop de bevindingen van de drie voorgaande dagen worden voorgesteld. De eerste themadag vindt al plaats op 25 april! Inschrijven is dus de boodschap!

Studiedag Voedsel bindt stad en platteland – Agriflanders © Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Activiteiten

In deze rubriek vermelden we de activiteiten die het Vlaams Ruraal Netwerk in de nabije toekomst organiseert. Voor alle details verwijzen we u naar onze website. Daar vindt u ook informatie over activiteiten die anderen in het kader van het PDPO II organiseren.

Gepland in 2013

25 april: eerste themadag "Grasduinen in het gras" (Brussel)

Juni: tweede themadag "Grasduinen in het gras"

Eind augustus: studiedag erosie

Wedstrijd Prima Plattelandsproject

Stemming tussen 1 juli en 15 september 2013
Prijzuitreiking op 7 november 2013

Reeds gemist?

Op onze website vindt u een verslag terug van alle activiteiten die het Vlaams Ruraal Netwerk in het verleden organiseerde of bezocht.

Dit jaar organiseert het Vlaams Ruraal Netwerk ook opnieuw de prestigieuze wedstrijd "Prima Plattelandsproject". Het centraal thema waaronder een project of realisatie kon ingediend worden, was "duurzaamheid".

Het thema duurzaamheid zal niet alleen terug te vinden zijn in onze wedstrijd, maar ook voor de artikels in onze nieuwsbrieven zullen we werk maken van het jaarthema. Voor onze interviews gaan we telkens langs bij een persoon die actief bezig is met het beleid. Dit jaar zullen we in elke nieuwsbrief een andere lidstaat uit de Europese Unie aan bod laten komen. Voor onze eerste nieuwsbrief van 2013 is dit Nederland. In juni volgt Ierland, in september Wallonië en in december trekken we naar Litouwen. In 2013 zullen we dan ook zoveel mogelijk de link leggen tussen onze nieuwsbrieven en onze website.

Voor we u verder laten lezen willen we u nog even meegeven dat u op onze website heel wat informatie kan vinden over onze centrale thema's en onze komende events. Neem dus regelmatig een kijkje op www.ruraalnetwerk.be!

Veel leesplezier,
Vlaams Ruraal Netwerk

Duurzame ontwikkeling op bedrijfs- of streekniveau: Greenhouse Geo Power

Ondernemers aardwarmtekomkommers v.l.n.r. Kees Vahl, René Kalter, Dries Vahl en André Vahl
© Greenhouse Geo Power

Bijna vijf jaar geleden, in de zomer van 2008, kregen een aantal tuinbouwers uit de Koekoekspolder in het Nederlandse IJsselmuiden het idee om hun serres te verwarmen met aardwarmte. Na een lang proces met onder andere het opmaken van een haalbaarheidsonderzoek, het aanvragen van de nodige vergunningen, ... kon het project uiteindelijk gerealiseerd worden. Ingenieur Radboud Vorage werd als projectdirecteur aangesteld om het complexe proces in goede banen te leiden.

Intussen zijn twee tuinbouwbedrijven aangesloten op een aardwarmtebron die warm water (ongeveer 74° Celsius) oppompt vanuit bijna twee kilometer diepte. In maart 2012 ging de testfase van start, en sinds december 2012 worden de kassen van beide bedrijven grotendeels met dit water verwarmd. Eind januari 2013 zijn de eerste komkommers geoogst die voor het grootste gedeelte op aardwarmte werden geteeld. Op de veiling bracht de eerste doos van 12 stuks 500 euro op, meteen de beste prijs die de kwekers ooit voor hun komkommers hebben gekregen. De aardwarmtekomkommers zijn sinds januari te koop en worden tegen iets hogere prijzen verkocht, maar er is dan ook veel minder fossiele brandstof aan te pas gekomen. Het eerste doel is om de afzet in Nederland en direct omliggende landen te vergroten. Want hoe dichterbij de afzet plaats vindt, hoe lager de energiekosten voor transport zijn en bovendien krijgt de consument daarenboven een op en top vers product.

Dankzij de nieuwe installatie verbruiken de bedrijven heel wat minder aardgas. Na een vergelijking met vorige jaren blijkt zelfs dat deze bedrijven dankzij dit nieuwe systeem 73% minder CO₂ hebben uitgestoten! De bedrijfsleiders zijn dan ook enthousiast over hun overstap naar deze duurzame productiewijze. In de toekomst willen ze nog verder inzetten op andere energiezuinige teelttechnieken, om hun verbruik van aardgas nog verder terug te dringen.

Voor meer informatie kan u surfen naar www.greenhousegeopower.nl of tuinderij-vahl.nl

Duurzame maatschappelijke betrokkenheid: Nijmeegse schooltuinen

Stichting Landwaard is een organisatie die zich onder andere inzet voor het versterken van de relatie tussen stad en platteland, maar ook voor de duurzame plattelandsontwikkeling door regionale landbouw. Ze zijn actief in de regio Nijmegen en Arnhem.

Deze Nederlandse organisatie en het Milieu Educatie Centrum (MEC) hebben in samenwerking met de gemeente Nijmegen drie jaar geleden het initiatief opgestart voor schooltuin "De Wielewaal". Deze is ongeveer anderhalve hectare groot en is gelegen aan de rand van de stad. Meester Gert beheert de tuin en is educatief medewerker. In de schooltuin kunnen kinderen uit het Nijmeegse basisonderwijs hun eigen groenten en fruit verbouwen die ze vervolgens zelf kunnen opeten. Ook kinderen met een beperking kunnen er terecht. Ze zijn allemaal uiteraard zeer trots als ze zelf hun groentjes en fruit kunnen kweken en telen. Ze nemen ook hun eigen oogst mee naar huis, waardoor de kinderen automatisch gezonder gaan eten. "Sinds hij in de schooltuin werkt, lust hij groenten", zegt een vader over zijn zoontje. Maar ze bakken ook pizza's en maken ook soep op school met hun geteelde groenten. Er tuinieren in totaal acht groepen van basisscholen van Nijmegen in De Wielewaal (ongeveer 300 kinderen) en de kinderen kunnen er zich uitleven van april tot september.

Een deeltje van de oogst gaat dus naar de kinderen. De overige groenten en het fruit van de schooltuin worden primair verhandeld via open dagen en oogstdagen. De rest gaat naar restaurants in de nabijheid van de schooltuin, op die manier worden ook de voedselkilometers beperkt. In 2013 zal er ook een deel naar het "Verslokaal" gaan, dit is een tijdelijk

Kinderen in de schooltuin De Wielewaal © Bart Nijjs Fotografie

en lokaal initiatief van Stichting Landwaard waar allerlei streekproducten verkocht worden.

Naast De Wielewaal is er sinds 2012 ook een nieuwe schooltuin in Hatert, een Nijmeegse achterstandswijk. Hier tuinieren 60 kinderen. Er is momenteel veel vraag naar bijkomende schooltuinen. Het is echter niet de bedoeling om zoveel mogelijk schooltuinen op te richten, want de uitdaging van dit project is om het kostenneutraal te houden en zo ook duurzaamheid te promoten. Op die manier zouden de schooltuinen geen subsidies meer nodig hebben en kunnen ze onbeperkt blijven voortbestaan. Voorlopig lukt dit nog niet, maar van zodra dit wel lukt, bestaat de mogelijkheid dat er nieuwe schooltuinen bijkomen. Men heeft er in elk geval goede hoop op in Nijmegen!

Meer informatie: www.nijmeegseschooltuinen.nl en www.landwaard.eu

Duurzaam beheer van de open ruimte: Landschapsfonds Oranjewoud-Katlijk

Vlaams Ruraal Netwerk

In Beetsterzwaag, in het noorden van Nederland, is het Steunpunt Landschap Zuidoost Friesland gevestigd. Dit steunpunt is een samenwerkingsproject tussen de provincie Friesland, Landschapsbeheer Friesland en de vijf gemeenten in de plattelandsregio Zuidoost Friesland. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het Landschapsbeleidsplan Zuidoost Friesland 2004-2014. Landschapsconsulent Arthur Scheper is de drijvende kracht achter het steunpunt. Hij heeft al verschillende initiatieven begeleid, waaronder het Landschapsfonds Oranjewoud-Katlijk.

Dit Landschapsfonds werd opgericht om landschapselementen zoals houtwallen, elzensingels, poelen en lanen te beheren en te onderhouden. Het gebied Oranjewoud-Katlijk is namelijk een uniek cultuurlandschap. Voor heel wat inwoners uit de provincie Friesland is dit gebied een begrip. Velen gaan er fietsen en wandelen, kortom ze genieten er allemaal van. Maar uiteindelijk zijn het wel de grondeigenaars die betalen voor het onderhoud van het landschap. Vroeger hadden landschapselementen een functie binnen de landbouw. Maar de dag van vandaag bestaan deze functies meestal niet meer, en zo verdwijnt ook de noodzaak om deze landschapselementen te beheren en te onderhouden. Dit heeft tot gevolg dat de kwaliteit ervan achteruit gaat, en dat het aantal elementen ook steeds verder daalt.

Het Landschapsfonds Oranjewoud-Katlijk wil daar verandering in brengen. Overheden, private partijen, burgers en boeren hebben de handen in elkaar geslagen. Zo biedt de stichting de mogelijkheid aan particuliere grondeigenaars om een contract groene diensten af te sluiten voor het beheer van hun houtwal, poel of elzensingel. In ruil ontvangt de grondeigenaar een vergoeding uit het Landschapsfonds. Het fonds sluit contracten af voor zeven jaar. Deze contracten kunnen driemaal verlengd

Herstel Elzensingel Katlijk 14 december 2012 © Steunpunt Landschap Zuidoost Fryslân

worden tot een periode van 30 jaar. In december 2012 werden de eerste stappen gezet op het bedrijf van landbouwer Anko Hofstra in Katlijk. Op termijn wil het Landschapsfonds maar liefst 70% van het landschap van Oranjewoud-Katlijk duurzaam onder beheer brengen.

Voor meer informatie kan u surfen naar www.lanskipfun.nl

Duurzame maatschappelijke betrokkenheid: De Hultenhoek

In het Noord-Brabantse Groeninge baten Nick (30) en Anke (27) Janssen de woonzorgboerderij annex paardenhouderij 'de Hultenhoek' uit. Naast het houden en verzorgen van paarden, bieden Nick en Anke woon- en werkgelegenheid aan zorgbehoevenden. In de Hultenhoek krijgen die mensen de rust en de ruimte om zich op hun gemak te voelen. Er wordt niet gekeken naar de beperkingen, wel naar de mogelijkheden van een ieder en hoe die tot ontplooiing kunnen komen.

Nick en Anke hadden allebei al enige ervaring in de zorgsector voor ze met hun eigen woonzorgboerderij van start gingen. Hun gemeenschappelijke passie voor paarden bleek bovendien de ideale invalshoek te zijn. Paarden voelen precies het gemoed van mensen aan, ze doen alles op intuïtie en reageren zonder vooroordelen. "Voor zorgbehoevenden is het samenwerken met paarden dan ook erg zinvol", luidt het. Centraal staat het verzorgen van paarden, maar daarnaast zijn er ook tal van andere werkzaamheden zoals tuinieren in de moestuin, het onderhouden van het aangrenzend natuurgebied, het kloven en leveren van kachelhout of inpakwerkzaamheden voor verschillende bedrijven in de buurt. Ook het glasafval van heel het dorp wordt wekelijks met de bolderkar opgehaald. De mensen die bij de Hultenhoek aan de slag gaan, krijgen het gevoel waardevol te zijn voor het bedrijf.

Het gemotiveerde koppel woont zelf in het voorhuis van de boerderij. Achterin zijn zes woonplaatsen gecreëerd waar mensen met een beperking wonen. Na de verbouwingen die momenteel aan de gang zijn, worden deze woonplaatsen uitgebreid naar maximaal tien. De bewoners nemen deel aan de dagbesteding op de boerderij en kunnen

rekenen op 24 uur begeleiding. Naast de zorgboer en -boerin bestaat het team uit nog zeven andere enthousiastelingen. De combinatie van wonen en werken kan best vernieuwend genoemd worden, hierdoor wordt het bedrijf vaak bezocht door potentiële collega's. Ook het feit dat de boerderij samenwerkt met een grote zorginstelling uit de streek, biedt een meerwaarde. De verschillende problematieken worden samengebracht, mensen kunnen iets voor elkaar betekenen in dingen waar ze goed in zijn, waardoor hun eigen beperking naar de achtergrond verdwijnt.

De Hultenhoek © De Hultenhoek

Gijs Kuneman © Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Voor het interview in ons eerste nieuwsbrief van 2013 stond Gijs Kuneman ons graag te woord. Hij werkt voor CLM Onderzoek en Advies, één van de partners van onze Nederlandse tegenhanger Netwerk Platteland. We gingen er eens horen hoe duurzaamheid zich in Nederland manifesteert.

Colofon

Deze nieuwsbrief werd gerealiseerd door het Vlaams Ruraal Netwerk, in uitvoering van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013 (PDPO II).

Contact:

Vlaams Ruraal Netwerk
Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Koning Albert II-laan 35, bus 40
1030 Brussel
Tel: +32(0)2 552 77 17
Email: ruraalnetwerk@vlaanderen.be
Website: www.ruraalnetwerk.be

Layout: WIZZ bvba | www.wizz.be

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

v.u. Jules Van Liefvering, Secretaris-Generaal,
Departement Landbouw en Visserij

Gijs Kuneman, CLM Onderzoek en Advies

Gijs, waarvoor staat CLM en waarmee houdt CLM zich bezig?

CLM is een onafhankelijk kennis- en adviesbureau en staat voor Centrum voor Landbouw en Milieu. Het bestaat reeds 32 jaar en wil duurzame landbouw in Nederland vanzelfsprekend maken. Onze diensten worden het meest gevraagd door waterschappen, ministeries en overheden, maar ook voedingsbedrijven en landbouw- en milieuorganisaties. En CLM is naast ETC en Communicatiebureau de Lynx ook een van de drie partijen binnen het Nederlandse Netwerk Platteland, jullie tegenhanger.

Wat betekent duurzaamheid voor u?

Wie duurzaamheid zegt, denkt aan de drie P's: profit, planet en people. 'Profit' is vooral belangrijk voor de bedrijven, want binnen de overheid staat die derde P voor 'prosperity' in plaats van profit. Hier is duurzaamheid dus toch altijd nog anders dan in de bedrijfswereld. Bij CLM trachten we zoveel mogelijk de afstand tussen de overheid en de praktijk te verkleinen, door slimme oplossingen aan te dragen. En we vertalen wetenschappelijke kennis naar de landbouw, naar het beleid en naar maatschappelijke organisaties.

Is duurzaamheid in Nederland een belangrijk topic?

Volgens mij zijn er twee grote drijvende krachten achter de verduurzaming van de landbouw en het platteland. Dat zijn Europa en de markt, en met name het bedrijfsleven. Europa heeft krachtige regels zoals Natura 2000, de pesticidenwetgeving, etc. Europa dringt er op aan om de resultaten steeds te verbeteren en is dus zeker en vast een stimulator om duurzaamheid op de agenda te houden. Anderzijds hebben we het bedrijfsleven. Dat is eerder een proactieve kracht. Duurzaamheid is inmiddels in veel bedrijven een deel van het beleid geworden, bvb bij voedingsbedrijven als Unilever, Heineken en Friesland. Boeren krijgen dus van die twee kanten de vraag om duurzaam te werken. Helaas laat de overheid het soms wat afweten en beperkt zij zich tot wat van haar gevraagd wordt. Algemeen kunnen we stellen dat het plattelandsbeleid in Nederland positief is voor de duurzaamheid. Het geld wordt vooral besteed aan (agrarisch) natuurbeheer, duurzame investeringen bij boeren en leefbaarheid in en rond dorpen.

Zijn er ook bepaalde labels die duurzaamheid promoten? En heb je het gevoel dat deze invloed hebben op de consument?

In Nederland zien we steeds meer melkveehouders die hun dieren het hele jaar door op stal houden. CLM heeft hier al 15 jaar aandacht voor, en nu bestaat 'Stichting Weidegang' (www.stichtingweidegang.nl) ter promotie van de weidegang voor het vee. De consument hecht hier ook wel belang aan. In Nederland is de meeste dagverse melk nu trouwens weidemelk, maar het gros van de melk gaat in kaas en melkpoeder en dat komt niet per se van weidegangkoeien.

Kunt u nog andere voorbeelden aanhalen?

Wel, CLM heeft bijvoorbeeld ook milieuorganisaties en groentehandelaars bij elkaar gebracht en voorgesteld om samen te werken. En zo zijn de 'weet wat je eet'-tomaten ontstaan (www.weetwatjeeet.nl), die nu in supermarkten worden verkocht. Zo wordt er onder andere gelet op het verminderen van pesticiden en op de verspilling van energie en water. Beide groepen zijn meer met elkaar gaan samenwerken en dit heeft ervoor gezorgd dat er gezondere tomaten geteeld worden.

Wat is volgens jou één van de belangrijkste aspecten van duurzaamheid binnen de landbouwsector?

De drijvende kracht vanuit de markt wordt belangrijk, en grote bedrijven gaan meer samenwerken. Ik ben dan ook voorstander van een systeem waarbij de landbouwers één keer per jaar alle gegevens invoeren en dat deze info dan voldoende is voor elke afnemer en overheid. Ik vrees tegelijk ook wel dat het cultuurlandschap in de EU-lidstaten verder zal verschromelen door de grootschalige landbouw. De teelt mag dan al verduurzamen, het landschap verbetert er niet op. Europa zal zich moeten blijven inzetten om deze evolutie tegen te gaan. Misschien moeten er voorwaarden gesteld worden aan het ontvangen van hectaresteun aan landbouwers, zoals het behoud van het landschap en de biodiversiteit.

En merkt u ook een daadwerkelijk effect op van jullie studies, adviseringen, etc?

Zeker en vast! In Brabant hebben we gewerkt voor het project 'Schoon Water voor Brabant' (www.schoon-water.nl). Daar is het grondwater onder de 7000 hectaren waar wij gewerkt hebben 50% schoner. Het heeft dus wel degelijk zin wat wij doen. Een ander voorbeeld: in de provincie Noord-Holland hebben we een teveel aan wilde ganzen. Zij zijn schadelijk voor de landbouw en hun aantal wordt in dat opzicht gecontroleerd beheerd. Om extra voordeel te halen uit deze situatie hebben wij in opdracht van de provincie Noord-Holland een receptenboek gemaakt voor de bereiding van wilde gans.

Bedankt voor je tijd en nog veel succes met CLM!